

CUMHURBAŞKANI
RECEP TAYYİP
ERDOĞAN:
**Dünya
Değişiyor,
BM Sistemi de
Değişmeli**

SÖYLEŞİ: BURHANETTİN DURAN

Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın, yıllardır birçok kürsüde dile getirdiği dünya düzeni ve bu düzenin en önemli kilit taşı konumundaki BM Güvenlik Konseyi ile ilgili eleştirilerini ve beraberinde çözüm önerilerini ihtiva eden kitabı, *Daha Adil Bir Dünya Mümkün* adıyla geçtiğimiz günlerde yayınlandı. Cumhurbaşkanı Erdoğan, aynı eleştirilerini Birleşmiş Milletler'in 76. Genel Kurulu'nda, daha önce de yaptığı gibi yine BM kürsüsünden bir kez daha ifade etti. Sayın Cumhurbaşkanımızla BM çalışmalarına katılmak için bulunduğu New York'ta hem kitabını hem getirdiği eleştiriler ile önerdiği çözüm tekliflerini hem de yakında TBMM'de imzalanacağını açıkladığı Paris İklim Anlaşması ve Suriye krizinde gelinen son durumu konuştuk.

Sayın Cumhurbaşkanım, Eylül ayının ilk haftasında *Daha Adil Bir Dünya Mümkün: Birleşmiş Milletler için Bir Reform Önerisi* başlıklı bir kitap yayınladınız. Daha önce de "Küresel Barış Vizyonu" ismiyle, konuşmalarınızdan oluşan bir kitap yayınlamıştınız. Bu defa daha farklı bir kitap kaleme aldınız. Kitapta hem küresel sistemin değişen yönüne dikkat çekiyorsunuz hem de var olan küresel yönetim krizine işaret ederek Birleşmiş Milletler'in reformuna yönelik yeni bir öneri sunuyorsunuz. Neden böyle bir kitap yayınlamaya ihtiyaç duydunuz?

Evet, küresel sistem kapsamlı bir meydan okumayla karşı karşıya. Türkiye olarak başından beri bu dönüşüme hem öncülük etmeye çalışıyoruz hem de var olan sorunlara dikkat çekiyoruz ve her uluslararası ortamda güçlü bir şekilde çözüm önerilerimizi ifade ediyoruz. Gerçekçi bir yaklaşıma ihtiyacımız var. Önce var olan sorunları açıkça konuşmalıyız. Dünya bir kriz döneminden geçiyor. Küresel salgın bu krizi derinleştirdi. Salgın aynı zamanda yaşadığımız dönemin sorunlarının bir an önce çözülmesi gerektiği mesajını da verdi. Aksi halde kriz daha da derinleşecek ve çözümü imkansız sorunlarla karşı karşıya kalacağız. O zaman hiçbir mekanizma işleyemeyecek. Küresel sistem derin bir krizle karşı karşıya. Küresel yönetim mekanizmaları işleme durumunda. Bir yönetim problemi ortaya

çıkmıştır. Adalet ise ayaklar altına alınmıştır. Mevcut haliyle Birleşmiş Milletler de bu krize cevap üretme noktasında işlevsizleşmiş ve etkinliğini kaybetmiştir.

Yaşadığımız bu küresel derin krize yönelik Türkiye olarak bir cevap üretmek zorundayız. 20 yıldır ülke olarak insanlığın sesi ve vicdanı olduk. Sessiz çoğunluğun sesini gür bir şekilde bütün uluslararası platformlarda duyurduk. Gördüğümüz bütün adaletsizliklere din, dil ve ırk ayırımı yapmadan dikkat çektik. Suriyeli sığınmacılardan Myanmar'da yaşanan insanlık dışı muamelelere, Filistinli Müslümanların yaşadığı dramdan ve zulümden Yeni Zelanda'da yaşananlara, Batı'da zuhur eden İslam karşıtlığından, aşırılıktan ve göçmen karşıtlığından Afrika'da yaşananlara kadar her meseleye hep insani bir perspektiften yaklaştık. Sürekli adil olmayı, adaletli davranmayı gözettilik ve eşitsizlikleri gündeme getirerek küresel sistemin vicdanı olarak hareket ettik.

Bugüne kadar yüksek sesle dile getirdiğimiz hususları tarihe not düşmek adına bir kitapta bir araya getirmeye karar verdik. Sadece konuşmak ve durum tespiti yaparak eleştiri getirmek değil; aynı zamanda çözüm önerisi de sunmak istedik. Bu kitap fikri de böyle ortaya çıktı. Şimdi hem krizin kaynağına işaret ediyoruz hem de krizin sonuçlarını açık bir şekilde ortaya koyuyoruz. Ama bununla da yetinmiyoruz. Küresel

yönetişim krizinin merkezinde yer alan Birleşmiş Milletler'in elimizdeki hala en önemli imkan olduğunu söylüyoruz. Ancak bu haliyle değil. Yeni bir reform inisiyatifi olarak BM'nin yeniden yapılandırılmasını öneriyoruz. Elbette bizim önerimiz bir reform teklifi. Bu teklifle daha adil bir dünya mümkün olabilir diyoruz. Dünyanın gerçek sorunları tartışılmasını istiyoruz. Mevcut sorunları görmezden gelerek bir çözüme ulaşmanın mümkün olmadığını ifade ederek yeni bir teklifle uluslararası toplumun karşısına çıkıyoruz.

KUZEY-GÜNEY EŞİTSİZLİĞİ DAHA DA DERİNLEŞTİ

Kitabınızda dünya sisteminin bir çöküş yaşadığını söylüyorsunuz. Nasıl bir çöküşle karşı karşıyayız?

Mevcut dünya sisteminin karşı karşıya kaldığı birçok sınıma bulunuyor. Tek bir ülkenin kendi başına üstesinden gelebileceği bir meydan okuma değil bu. Her şeyden önce çok boyutlu. Sadece ekonomik bir krizle karşı karşıya değiliz; aynı zamanda siyasi kriz ve güvenlik krizi de söz konusu. Korona salgını bu krizleri farklı düzeylerde daha fazla gün yüzüne çıkardı. Küresel kamu sağlığının ne kadar hayati olduğunu görmüş olduk. Salgın küreselleşmenin can damarı olan sınırlar arası hareketliliği kısıtladı ve kısa bir zamanda tedarik zincirlerini

Ortada bir sorun var. Kuralları inşa edenler bu kurallara uymuyorlar. Daha kötü olan nokta ise bu kurallardan sadece kendilerini muaf tutuyorlar. Örneğin Filistin konusunda BM Güvenlik Konseyi onlarca karar aldı. Ortada BM Genel Kurulu kararları var. Neden bu kararlar uygulanmıyor? İsrail bu kararlara tabi değil mi? ABD bu kurallara tabi değil mi?

“BATININ ÜSTÜNLÜĞÜ ANLAYIŞI”NIN SONUNA GELDİK

Dünya siyasetine gelecek olursak; karşımızda farklı bir tablo söz konusu. “Batının üstün olduğu” şeklindeki sorun üreten anlayışın sonuna geldik. Bunu artık herkes sorguluyor ve kabul ediyor. Batının kendisi bile artık bunu kabullenmeye başladı. Yüzyıllara sari Batı hegemonyası artık bitmiştir. Yeni bir uluslararası sistem ortaya çıkıyor. Soğuk Savaş döneminin iki kutupluluğu ABD’nin zaferi ile sona ermişti. Sonrasında ise ABD merkezli bir dünya siyaseti gördük. Ancak anlaşıldı ki tek başına bütün uluslararası sistemi kontrol etmek mümkün değil. ABD bunu denedi ve başarısız oldu. Irak’tan çekildi, Afganistan’dan çekilmek zorunda kaldı. İki ülkede ne demokrasi inşa edebildi ne de devlet... Soğuk Savaş sonrasında ortaya atılan iddialar gerçekleşmedi. Bir kere demokrasi teşviki politikası, demokrasi adına daha büyük yıkımları beraberinde getirdi. Bütün kritik aşamalarda Batı ikiyüzlü davrandı. Daha da kötüsü, Batı demokrasileri aşırılıkçılara ve popülist siyasete teslim oldu. Şimdi kendi inşa ettikleri politikaların mağduru durumuna düştüler. Demokrasinin içini boşaltılar.

alt üst etti. Sadece ekonomik rasyonalitenin ve maksimum kazancın ön planda olduğu ekonomik anlayışın sonuna geldik. Serbest küresel insan dolaşımı durma noktasına geldi. Şimdi de ağır şartlar altında kısıtlı bir dolaşım söz konusu. Ancak kriz sadece bunlarla da sınırlı değil. Mesela iklim değişikliği uluslararası toplumun önemli bir gündemi olmalı.

Dünyada kuzey-güney eşitsizliği daha da derinleşmiş durumda. Mevcut politik-ekonomik düzen küresel refahı sağlayamadı ve eşitsizliği daha da derinleştirdi. Mevcut düzen, gelişmişlik ile az gelişmişlik arasındaki farkı kapatmıyor, her geçen gün daha da artırıyor. Bu sorunları tek tek burada konuşabiliriz. Ancak bir öncelik sıralaması yapmak zorundayız. Daha öncelikli olan küresel sorunlarımızı belirlemeli ve bunların çözümüne yönelik küresel ve çok taraflı bir yaklaşım geliştirmeliyiz. Biz kitapta çok taraflılığın merkeze alındığı bir küresel topluma ihtiyaç olduğunun altını çiziyoruz.

“Batının üstün olduğu” şeklindeki sorun üreten anlayışın sonuna geldik. Bunu artık herkes sorguluyor ve kabul ediyor. Batının kendisi bile artık bunu kabullenmeye başladı. Yüzyıllara sari Batı hegemonyası artık bitmiştir. Yeni bir uluslararası sistem ortaya çıkıyor. Soğuk Savaş döneminin iki kutupluluğu ABD’nin zaferi ile sona ermişti. Sonrasında ise ABD merkezli bir dünya siyaseti gördük. Ancak anlaşıldı ki tek başına bütün uluslararası sistemi kontrol etmek mümkün değil. ABD bunu denedi ve başarısız oldu.

Ekonomik olarak da liberal küresel ekonominin sürekli genişleyeceği ve alternatif ülkeleri içinde eriteceği iddiası yapılmıştı. Durum hiç de öyle olmadı. Yükselen güçlerin küresel ekonomideki ağırlığı giderek arttı ve şimdi dünya ekonomisinden daha büyük bir pay alıyorlar. Öte yandan liberal ekonomik düzeni tesis edenler şimdi ticaret duvarları ve ağırlaştırılmış gümrük politikalarıyla serbest ticareti engellemeye dönük bir politika benimsediler. Kendi inşa ettikleri sistemin kurallarını kendileri çiğnemeye başladılar ve yükselen ekonomileri hedef tahtasına yerleştirdiler.

Soğuk Savaş sonrasında büyük güç mücadelesi devrinin bittiğini

ilan etmişlerdi. Şimdi ise kendileri yeni bir büyük güç mücadelesi dönemine girildiğini söylüyorlar. Çünkü sadece kendilerinin üstünlüğünün olduğu bir uluslararası sistem tasavvuruna sahiptiler. Ancak öyle olmadı. Türkiye gibi yükselen güçler artık küresel siyasette ağırlığı olan bir oyuncuya dönüştü. Sadece Türkiye değil, başka birçok orta büyüklükteki güç, daha yukarıya doğru tırmanan bir profil ortaya koydu. Yalnızca büyük güçlerin dediğinin olduğu bir dünyada yaşamıyoruz artık.

Türkiye'ye bakın; nerelerden nerelere geldik. Kendi askeri operasyonunu kendi imkanlarıyla icra edebilen, kendi savunma sanayii mimarisini inşa eden bir güce dönüştük. İnşallah bu çizgimiz daha da yükselecek, geldiği noktayı pekiştirecek ve başka bir sıçrama yapacak.

Bizim yaklaşımız şu; böyle bir dünya siyasetini reforma tabi tutmadan mevcut haliyle, mevcut yapılarla sürdürmeye kalkarsanız daha kötü sorunlarla karşılaşacağız. Vakit varken sistemin aksayan yanlarını masaya yatırılmalı ve konuşulmalı. Bizim yaptığımız gibi başkaları da yeni öneriler getirsin ve bu tıkanıklığın önünü açalım.

KURALLARI İNŞA EDENLER ARTIK BU KURALLARA UYMUYORLAR!

Yine kitapta dünya siyasetinin kriziyle birlikte uzun uzun küresel yönetim krizi ile karşı karşıya olduğumuzu vurguluyorsunuz. Küresel yönetim neden böylesi bir krizle karşı karşıya kaldı ve bu krizin mahiyeti nasıl?

Küresel yönetim her şeyden önce uluslararası düzenin asli unsurlarından biri. Bu, kuralları olan bir dünya demek. Kuralları ise devletler, uluslararası kurumlar aracılığıyla ortaya çıkarıyor. Daha sonra bu kurallar uluslararası kurumlar eliyle hayata geçiriliyor. Yani kuralları olan bir dünya inşa edildi İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra. Elbette bu noktada çok da idealist olma nahifliğine kapılmamak lazım. Yani bunu bir "dünya anayasası" olarak düşünmek lazım.

Ancak ortada bir sorun var. Kuralları inşa edenler bu kurallara uymuyorlar. Daha kötü olan nokta ise bu kurallardan sadece kendilerini muaf tutuyorlar. Örneğin Filistin konusunda BM Güvenlik Konseyi onlarca karar aldı. Ortada BM Genel Kurulu kararları var. Neden bu kararlar uygulanmıyor? İsrail bu kararlara tabi değil mi? ABD bu kurallara tabi değil mi?

Bir de başkaları söz konusu olunca bu kuralları onlara karşı çekiç olarak kullanıyorlar. Türkiye yıllardan bu yana uluslararası terörizmle ilgili çok açık ve net konuştu; terörden de çok çekti. Terör örgütleri arasında ayırım yapmayın çağrısında bulundu. Peki bizi dinlediler mi? Maalesef hayır. Bugün Suriye'de olanlara bakın. Dünyaya demokrasi çağrısı yapanlar, insan hakları dersi vermeye kalkanlar teröristlerle iş

tutuyor, onlara tırlar dolusu silah yardımı yapıyor. Terör örgütleriyle birlikte çalışıyor, onlara destek veriyorlar. Sonra biz ülkemizin ulusal çıkarlarını korumak ve güvenliğimizi sağlamak için BM ilkeleri çerçevesinde gerekli önlemleri aldığımızda, askeri güç kullandığımızda bize "aman böyle yapmayın" diyorlar. Böyle bir mantık söz konusu olabilir mi?

Bizim itirazımız ve çağrımız tam da bu noktada ortaya çıkıyor. Biz diyoruz ki kurallar varsa kurallara herkes uysun; kurallar eskidiyse ve işlevsiz kaldıysa da o zaman oturalım kuralları değiştirelim, kurallar ve uluslararası normlar üzerinde yeniden tartışalım. Böylece küresel yönetimi daha etkin bir şekilde çalışır hale getirebiliriz.

Küresel yönetimin merkezinde ne var? Elbette Birleşmiş Milletler yer alıyor. Peki BM iyi bir küresel yönetim vaadinde bulunuyor mu? Belki evet. Ama bunu uyguluyor mu? Hayır. O zaman gelin BM üzerinden yeniden düşünelim ve küresel yönetimin sorunlarını kademeli bir şekilde tartışarak ortadan kaldıralım. Bu cesur adımı atmamız gerekiyor.

Şimdi küresel yönetim mekanizmalarına baktığımızda burada bir kriz hali söz konusu. Özellikle salgın döneminde bunu daha fazla gördük maalesef. Dünya Sağlık Örgütü krize erken cevap üretmedi ve bu eleştiri konusu oldu. BM Güvenlik Konseyi -ki kriz anında krizi çözmek için kurulmuş bir platform- uzun bir süre bu konuyu gündemine dahi almadı. Diğer konularda da aynı umursamazlık söz konusu.

Suriye krizine ne zaman insani bir gözle baktılar. Yüzbinlerce insan katledilirken, milyonlarca insan Esed rejiminin saldırılarından kaçarken; Batı'nın derdi, sığınmacıları nasıl engelleriz de bizim kapımıza dayanmazlar oldu. Esed kimyasal silah kullandığında ne yaptı BM Güvenlik Konseyi? Hiçbir şey yapmadı. Üstelik rejim sonrasında da devam etti saldırılarına. Hani BM saldırılarına

Dünya iki yüzlü davranışlardan, adaletsizliklerden, modası geçmiş klişelerden artık çok sıkıldı. Bütün bunlardan uzak gerçekçi çözüm çağrılarını yapıyoruz. Bu yılki Genel Kurul'da da mesajımız oldukça açıktı. Karşı karşıya olduğumuz meydan okumaları çözmek için önce adaleti arayan, küresel kamu vicdanını rahatlatan bir yaklaşım sergilememiz gerektiğini vurguladık. Tabi, sadece bunlar da yeterli değil. Sorunları çözmek için rasyonel adımlar atmamız gerekiyor.

karşı kurbanı koruyacaktı, mazlumun yanında zalime karşı duracaktı, onu dizginleyecekti. Bunların hiçbirini olmadı. Aynı şeyi Bosna Hersek'te yaşamadık mı? Filistin'de Keşmir'de, Kırım'da ve Myanmar'da yaşamadık mı? Bu bize şunu gösteriyor; küresel yönetim etkin ve adil çözümler üretmiyor.

Sorun bununla da sınırlı değil elbette. Büyük bir uzlaşma sorunu var. Neyi nasıl çözeceğiz? Terörizm konusunda ne zaman ortak bir tavır sergileyebileceğiz? İslam karşıtlığını ne zaman insanlığa karşı işlenmiş bir suç olarak göreceğiz? Ne zaman terörün her türlüşünü lanetleyeceğiz ortak bir şekilde? Maalesef bunları görmüyoruz.

1,5 MİLYAR MÜSLÜMANI YOK SAYAN BİR SİSTEM OLABİLİR Mİ?

BM'nin reforma tabi tutulması düşüncenizin nedenleri de aslında ortaya çıkıyor. Reform önerinizin temel nedeni küresel yönetim sorunudur diyebilir miyiz?

Sadece küresel yönetim sorunu değil. Reform ihtiyacının birçok nedeni var. Her şeyden önce BM küresel bir temsile sahip değil. İkinci Dünya Savaşı sonrasında kurulduğunda sadece beş ülkeyi merkeze alarak bir düzenleme yapılmıştı. Ancak şimdi çok farklı bir dünya söz konusu. Evet, Çin ve Rusya Güvenlik Konseyi'nde var ama bu Güvenlik Konseyi'nin temsilini daha adil yapmıyor. 1,5 milyar Müslümanı yok sayan bir sistem olabilir mi? Kültürel olarak çeşitli olmayan, medeniyet olarak kapsayıcı olmayan bir BM Güvenlik Konseyi barışı ve huzuru sağlayabilir mi? Elbette çok zor. Sağlayamadığı zaten ortada.

BM'nin yeni küresel siyasi dengeyi de yansıtmadığını görüyoruz. Dünyayı beş ülkenin kaderine bırakmışız. Binlerce kilometre uzakta olan ülkeler sırf Güvenlik Konseyi'ndeki koltuğu sayesinde benim yanı başımdaki kriz hakkında karar veriyor, insanların kaderini şekillendiriyor. Adil bir şekilde karar verme noktasında bir yaklaşım sergilese neyse. Ancak ne haklıya hakkını teslim ediyorlar ne haksıza haddini bildiriyorlar. Varsa yoksa kendi ulusal çıkarları. Bakın bakalım kim ne kadar Güvenlik Konseyi tasarısını veto etmiş, neden etmiş, sonuçları ne olmuş? Bunu kabul etmek mümkün değil.

Dünya artık değişti, ne iki kutuplu bir dünyada ne de tek kutuplu bir dünyada yaşıyoruz. Dünyada çeşitli güç merkezleri var. Her şeyden önce sesini yükselten ülkeler var. Biz bu sistemi bu şekilde kabul etmiyoruz, sizin iki dudağınız arasına sıkışmış kararları kabul etmiyoruz diyorlar. BM Güvenlik Konseyi bu güç çeşitliliğini yansıtmıyor. Bütün bir dünya siyasetini İkinci Dünya Savaşı'nın sonuçlarına göre kurulumuş bir sistemin beş temsilcisine emanet etmek ne kadar doğru? Güvenlik Konseyi'nde Avrupa tek başına iki ülkeyle temsil edilirken, Güney Amerika'dan ve Afrika'dan tek bir üye bile bulunmuyor. Halbuki tüm

Temsil krizini, meşruiyet krizini çözerek BM'yi daha şeffaf ve uluslararası topluma hesap verebilir bir kurum haline getirmek zorundayız. Kapalı kapılar ardında alınan kararlar sonrasında yaşananlardan hesap sorulabiliyor mu? Kim soracak bu hesabı peki? Biz diyoruz ki BM Genel Kurulu'nu daha etkin kullanalım, güçlendirelim ve adeta bir dünya meclisi gibi hareket eder hale getirelim. Bunu başarmak mümkün.

Avrupa nüfusu dünya nüfusunun ancak yüzde 5'ine karşılık geliyor. Beş daimi üye bugün dünya nüfusunun sadece dörtte birine karşılık geliyor. Diğer dörtte üçünün adı yok, hiçbir şekilde temsil edilmiyorlar. Böyle bir sistemin temsil kabiliyeti olduğunu söylemek ne kadar mümkün?

Biz Türkiye olarak uluslararası hukuka saygılıyız. Haklarımızı korumaktan da çekinmiyoruz. Bizim burada karşı olduğumuz şey, uluslararası hukuku bahane ederek bize dayatılmaya çalışılan çifte standart. Şimdi Doğu Akdeniz'de haklarımızı korumayacak mıyız? Masa başında üretilmiş haritaları kabul mu edeceğiz? Yanı başımızda kurulmaya çalışılan terör koridoruna karşılık vermeyecek ve seyirci mi kalacağız? Elbette seyirci kalmamız mümkün değil. Bu konuda uluslararası hukuk çerçevesinde gerekeni yaptık, yapmaktan da çekinmeyeceğiz.

BM sistemi bir meşruiyet kriziyle karşı karşıyadır. Bu krizin aşılması gerekiyor. Yoksa herkesin kendi başına buyruk olduğu bir küresel siyasette istikrarı ve düzeni tesis etmek mümkün olmaz, tam aksine kaos hakim olur. Bizim itirazımız bu çarpık meşruiyet anlayışı ve uygulamalarına karşı. Sesimizi daha gür çıkarmak zorundayız. Bizim geldiğimiz kültür de medeniyet de gelenek de bize haksızlık karşısında boyun eğme diyor. Bu aynı zamanda milletimize borcumuzdur, milletimizin hakkını çiğnetmeyiz. Sessiz kalamayız.

BM Güvenlik Konseyi'nin aldığı kararlar adaleti yansıtmalıdır. Adaletten yoksun verilen kararlar küresel vicdanı yaralıyor, insanların BM'ye olan inancını yok ediyor. Kararlar alınıyor ama bu kararların arkasında neler dönüyor bilmiyoruz. BM şeffaf ve hesap verebilir olmalı. Irak'ta uluslararası hukuka aykırı bir şekilde bir müdahale oldu. Ne oldu peki? Kimin işine yaradı. Yüzbinlerce masum insan hayatını kaybetti, milyonlarca insan

yerlerinden edildi ve evlerini terk etti. Terör örgütlerinin at koştuğu bir kaos ortamı ortaya çıktı. Ama uluslararası hukuka riayet edilseydi, meşru bir karar ortaya koyulsaydı belki de birçok krizi çözebilirdik. Temsil krizini, meşruiyet krizini çözerek BM'yi daha şeffaf ve uluslararası topluma hesap verebilir bir kurum haline getirmek zorundayız. Kapalı kapılar ardında alınan kararlar sonrasında yaşananlardan hesap sorulabiliyor mu? Kim soracak bu hesabı peki? Biz diyoruz ki BM Genel Kurulu'nu daha etkin kullanalım, güçlendirelim ve adeta bir dünya meclisi gibi hareket eder hale getirelim. Bunu başarmak mümkün.

DAİMİ ÜYELERİN İMTİYAZLARINI KALDIRMAMIZ GEREK

Kitabınızda yeni bir model önerisi sunarak daha adil bir dünyanın mümkün olduğunu söylüyorsunuz. Nasıl bir reform önerisi teklif ediyorsunuz?

Bugüne kadar reform başlığı etrafında tartışmalar yapıldı. Birçok resmi ya da yarı resmi toplantılar düzenlendi. Farklı tipte reform modelleri tartışıldı. Bu modellerin içinde çok sayıda konu da ele alındı. Ancak maalesef şimdiye kadar ne ilerleme kaydedilebildi ne de kaydedilebilecek gibi görünüyor. Aksine tüm tartışmalar devletlerin dar ulusal çıkar hesaplarına kurban edildi; uzun ve içinden çıkılmaz süreçlere hapsedildi. Genellikle acil ve stratejik konulara odaklanmak yerine süreçler ikincil başlıklarda boğuldu ve reform önerileri tartışılmadan tarihin arşivine kaldırıldı.

Reform için önce ilkeler ortaya koymalıyız. Nasıl bir reform olması gerektiğinden önce bu ilkeleri belirlemeliyiz. Biz diyoruz ki, her şeyden önce ucu açık tartışma süreçlerini bir kenara bırakalım. Kendi dar çıkarları yerine BM sistemini kökünden dönüştürecek gerçek bir reformcu

Binlerce kilometre uzakta olan ülkeler sırf Güvenlik Konseyi'ndeki koltuğu sayesinde benim yanı başımdaki kriz hakkında karar veriyor, insanların kaderini şekillendiriyor. Adil bir şekilde karar verme noktasında bir yaklaşım sergileseyne. Ancak ne haklıya hakkını teslim ediyorlar ne haksıza haddini bildiriyorlar. Varsa yoksa kendi ulusal çıkarları. Bakın bakalım kim ne kadar Güvenlik Konseyi tasarısını veto etmiş, neden etmiş, sonuçları ne olmuş? Bunu kabul etmek mümkün değil.

tavır geliştirelim ve kısır tartışmalardan uzak stratejik hedeflere odaklanmaya çalışalım. Ancak o zaman imtiyazlardan arınmış, adil ve sürdürülebilir bir gündem inşa etmek mümkün olacaktır. Ortaya atılacak teklifin kapsamlı, kökten ve devrimci bir teklif olması gerektiğini düşünüyoruz. İkincil konularda boğulmak yerine tek bir konu etrafında birleşmeyi sağlayacak bir çerçevede olmalıdır. En önemli başlığı belirleyip o başlık üzerinden yeni bir gündem oluşturmayı becerebilmelidir.

Bununla birlikte adalet ve eşitlik ilkesini merkeze alan bir yaklaşım benimseyelim diyoruz. Adil ve sürdürülebilir bir BM hem her devletin adil temsilini sağlamak hem de uluslararası sistemdeki güç dengelerini yansıtmakla ancak mümkün olabilir. Yani hem adalet hem de güç dengesini kurmak gerekir. Bu amaçla üretilebilecek işleyebilir çözüm için Genel Kurul ile Güvenlik Konseyi arasındaki ilişkinin de artık samimiyetle masaya yatırılması gerektiğini ileri sürüyoruz. Genel Kurulu yasa koyucu, Güvenlik Konseyi'ni de icracı bir yapıya sokmadan ne adalet sağlanır ne de BM kendini kurtarabilir. Güvenlik Konseyi üyelerinin daimî ve sınırsız yetkilere sahip oldukları ve Genel Kurul'a hesap vermedikleri bir yapı sürdürülemez. Güvenlik Konseyi Genel Kurul'dan bağımsız olamaz.

Genel Kurul ve Güvenlik Konseyi arasındaki ilişkiyi kurgulamak için atılacak stratejik adım ise öncelikle veto yetkisiyle yüzleşmeyi gerekli kılmak zorundadır. Veto yetkisi ortadan kaldırılmadan hiçbir reform çabası başarılı olamayacaktır. Bu nedenle diğer tüm konuları bir kenara bırakıp veto yetkisi üzerine odaklanmak ve bu konu başlığı etrafında uluslararası toplumu harekete geçirmek gerekir. Diğer başlıklarla vakit ve çaba israf etmek ve çıkışı olmayan tartışmalarda savrulmak yerine asil hedefe odaklanmak tek çıkar yoldur. Eğer BM'nin reformunda samimiysek "dünya beşten büyüktür" ilkesini kabul etmemiz ve öncelikle bu imtiyazları kaldırmamız gerekecek.

Güvenlik Konseyi ile Genel Kurul arasındaki ilişki Genel Kurul lehine düzeltilmediği müddetçe herhangi bir reform çabası beklenen sonuçları vermez. Adalet ve işlevsellik ilkelerini yerine getiremez. Bu nedenle Güvenlik Konseyi'nin Genel Kurul'a bağlı olması, oradan çıkması ve oraya hesap vermesi kadar doğal bir siyasi ilke olamaz.

İNSANLIK KOŞAR ADIM KAOSA SÜRÜKLENİYOR

Türkiye bu noktada küresel vicdanın sesi olmaya devam ediyor. Siz kitapta buna da vurgu yapıyorsunuz. Küresel sistem bir dönüşümden geçiyor. Siz Türkiye'yi nasıl konumlandırıyorsunuz?

Türkiye olarak uluslararası sistem dönüşürken seyirci kalmak istemiyoruz. Biz bu millete bir söz verdik. Ülkemizi sözü dinlenir saygın bir güce dönüştüreceğiz dedik. Ama aynı zamanda küresel vicdanın da sesi olacağız dedik. Bu nedenle de insani diplomasiye hep önem verdik. Salt kendi ulusal çıkarımız için değil, gerçekten samimi olarak bütün küresel meselelerde söyleyecek bir sözümüz ve çözüm önerimiz oldu. Bunları yaparken insani anlayışımızdan hiç vazgeçmedik. Milli gelirine oranla en fazla yardım yapan ülke olduk. Salgın döneminde bütün ülkelerin içine kapandığı ve maskelere el konulduğu dönemde biz elimizdekileri ihtiyacı olan ülkelere paylaştık. Bu bizim dış politikamızın felsefi özünü oluşturuyor. Ama aynı zamanda gerçekçiliğimizi hiçbir zaman kaybetmedik, kaybetmeyeceğiz de.

Şimdi yeni bir uluslararası düzen arayışı sadece dile getirilmiyor. Bir zorunluluk olarak ortaya çıkmış durumda. Türkiye bu arayışı hep önemsemi ve önemseyecek. Türkiye olarak BM'nin hem adil hem de güçlü bir yapı oluşturmasının uluslararası düzenin meşruiyeti ve sürdürülmesi için kaçınılmaz olduğunu düşünüyoruz. Bu yönde atılacak adımlara destek olmak ve teklifleri açık yüreklilikle konuşmak istiyoruz. İçine girdiğimiz kritik süreç öylesine tehlikeli unsurlar barındırıyor ki, sonuçlarından bu sistemden en fazla faydalananlar dahil kimse kendini koruyamaz.

Ciddi küresel sorunlarla karşı karşıyayız. Terör, göç, iklim koşulları, küresel ısınma, kuraklık, adaletsizlik, başarısız devletler gibi sorunlar karşımızda bütün çıplaklığıyla duruyor. Şimdi bu tür sorunlara devletler arası çatışma ihtimali de eklenmiş durumda. Bununla birlikte yükselen toplumsal tepkiler, dışlayıcı milliyetçilik ve korumacılık uluslararası barış ve istikrar ortamını tehdit ediyor. Adeta insanlık koşar adım büyük bir kaosun bir çatışmasının içine sürükleniyor. Eğer bu sorunları şimdi açık yüreklilikle konuşmadan çözüm bulmazsak yarın çok geç kalmış olacağız.

İnsanlığın elinde bulunan tek araç, tüm sorunlarına rağmen hala BM zeminidir. Bu nedenle BM'de kesinlikle ve acilen harekete

Biz terörle mücadele ederken, birileri terör örgütleri arasında ayırım yapıyor. Bu durum kabul edilemez. Terör insanlığın ortak sorunudur. Bugün Suriye'de destekledikleri terör örgütü PKK-YPG'nin kontrol ettikleri bölgelerde, en ağır insan hakları suçları işleniyor, sivil insanlar sırf kendilerine muhalif diye infaz ediliyor ya da işkenceye maruz bırakılıyorlar. Söz konusu suçlar ve ağır ihlaller, müttefiklerimizin gözleri önünde gerçekleşiyor. Göz göre göre terör örgütü YPG'nin propagandasını yapıyorlar. Bu, ne rasyonel ne de ahlakidir. Hep şunu söyledik; terör tüm insanlığın ortak düşmanıdır.

geçilmelidir. Bizim önerimiz BM sisteminin değişen dünya şartlarına uygun bir şekilde reformdan geçirilmesidir.

BATININ TERÖR ÖRÜTÜ YPG MÜDAFAASI NE AHLAKİ NE DE RASYONELDİR

76. BM Genel Kurulu'nda yaptığımız konuşmada reform konusunu gündeme alarak yeniden bir çağrı yaptınız. Birçok sorunun çözümünde sessiz kalınmasını yeniden gözler önüne serdiniz. Bu anlamda Suriye konusuna da temas ettiniz. Suriye konusunda uluslararası toplum neler yapmalı?

Genel Kurul konuşmaları tarihi konuşmalardır. BM kürsüsü bir dünya kürsüsüdür. Bütün liderler kendi perspektiflerini, günümüz meselelerine dair kendi yaklaşımlarını sunar ve çözüm önerileri ortaya koyarlar. Biz de katıldığımız bütün toplantılarda ortak bir mesaj vermeye çalışıyoruz. O günün temel meselelerine ışık tutmaya çalışıyoruz. Ama en önemlisi de hep adaletten, barıştan ve istikrardan bahsediyoruz. Dünya ikiyüzlü davranışlardan, adaletsizliklerden, modası geçmiş klişelerden artık çok sıkıldı. Bütün bunlardan uzak gerçekçi çözüm çağrılarını yapıyoruz. Bu yılki Genel Kurul'da da mesajımız oldukça açıktı. Karşı karşıya olduğumuz meydan okumaları çözmek için önce adaleti arayan, küresel kamu vicdanını rahatlatan bir yaklaşım sergilememiz gerektiğini vurguladık. Tabi, sadece bunlar da yeterli değil. Sorunları çözmek için rasyonel adımlar atmak zorundayız. Bu noktada Suriye bütün açıklığıyla karşımızda duruyor.

Suriye'de tüm dünyanın gözlerinin önünde yüz binlerce kişinin ölümüne, milyonlarca kişinin yerlerinden edilmesine neden olan insani dram, onuncu yılını geride bıraktı. Ülkemiz, bir yandan 4 milyona yakın Suriyeliye kucak açarken, bölgeyi kana ve gözyaşına boğan terör örgütlerine

karşı da sahada mücadele ediyor ve büyük bir çaba harcıyor. DEAŞ terör örgütüyle sahada etkin bir şekilde mücadele ederek bu terör örgütünü sınırımızın hemen ötesinden temizleyerek yenilgiye uğratan tek NATO üyesiyiz. Yine sahadaki varlığımızla, PKK terör örgütünün Suriye'deki uzantılarının işlediği katliam ve etnik temizlik faaliyetlerinin önüne geçtik ve bu bölgeleri özgürleştirdik. Şehitler verme pahasına yürüttüğümüz çabalar sonucunda güvenli hâle getirdiğimiz bölgelere, şu ana kadar 462 bin Suriyelinin gönüllü olarak geri dönüşünü sağladık.

Aynı şekilde İdlib'de de büyük bir çaba gösteriyoruz. Oradaki varlığımız sayesinde, milyonlarca insanın hem canını kurtardık hem yerinden edilmesini önledik. Uluslararası toplum bir on yıl daha Suriye krizinin devam etmesine izin veremez. Soruna, Suriye halkının beklentilerini karşılayacak şekilde, BM Güvenlik Konseyi'nin 2254 sayılı kararı temelinde siyasi bir çözüm bulunması için daha güçlü bir irade ortaya konulması gerekiyor.

Suriye'de insani yardım süreçlerinin aksamaması için elimizden geleni yapıyoruz. Bu noktada BM insani yardım mekanizmasınının 12 ay süreyle uzatılmış olmasının memnuniyetle karşılıyoruz. Bu olumlu yaklaşım, siyasi sürecin ilerletilmesi ve sığınmacıların gönüllü, güvenli ve onurlu şekilde geri dönüşlerinin sağlanması için de ortaya konulmasını bekliyoruz.

Suriye'de bir diğer önceliğimiz elbette terörle mücadele ve bölgenin terör örgütlerinden tamamen temizlenmesidir. Ancak görüyoruz ki biz terörle mücadele ederken, birileri terör örgütleri arasında ayırım yapıyor. Bu durum kabul edilemez. Terör insanlığın ortak sorunudur. Bugün Suriye'de destekledikleri terör örgütü PKK-YPG'nin kontrol ettikleri bölgelerde en ağır insan hakları suçları işleniyor, sivil insanlar sırf kendilerine muhalif diye infaz ediliyor ya da işkenceye maruz

bırakılıyorlar. Söz konusu suçlar ve ağır ihlaller, müttefiklerimizin gözleri önünde gerçekleşiyor. Göz göre göre terör örgütü YPG'nin propagandasını yapıyorlar. Bu, ne rasyonel ne de ahlakidir. Hep şunu söyledik; terör tüm insanlığın ortak düşmanıdır.

Suriye'nin toprak bütünlüğünü bozmaya çalışan her türlü girişime karşı ve terörü sonlandırmaya yönelik mücadelemiz kararlılıkla sürecektir.

İKLİM ANLAŞMASI, 2053 VİZYONUMUZUN ANA UNSURLARINDANDIR

BM konuşmanızda iklim değişikliği ile ilgili konulara da ağırlıklı olarak değindiniz ve Türkiye'nin imzacısı olduğu Paris İklim Anlaşması'na dair onay sürecini başlatacağınızı duyurdunuz. İklim değişimi konusunda Türkiye'nin öncelikleri nelerdir?

İklim değişikliği insanlığın karşı karşıya kaldığı en büyük meydan okumalardan biridir. Bugüne kadar uygulanan yanlış politikalar, sürekli büyüme ve genişleme mantığı üzerine inşa edilen kalkınma politikaları maalesef dünyanın bize sunduğu kaynakların hoyratça kullanılmasına neden oldu. Tabiat, üzerinde yaşayan milyonlarca canlı türüne kucak açarken, bunun karşısında insanlık kaynaklar sınırsızlaşmasına davrandı. Sonunda büyük bir tehditle karşı karşıya kaldık. Bütün dünya hava kirliliği, su ve gıda güvenliği, biyoçeşitliliğin kaybı, büyük çevre felaketleri ve daha birçok risk ve tehditlerle karşı karşıya kaldı. Şimdi ise bu risk ve tehditleri nasıl minimize edebiliriz bunun üzerine düşünüyor ve çözüm üretiyoruz.

Uluslararası toplum olarak bu meseleyi gecikmeden çok daha ciddi bir şekilde ele almak zorundayız ve mücadelenin ancak ortak çalışmakla mümkün olacağını anlamak durumundayız. Bu nedenle önce iklim değişikliği konusunda küresel yönetim mekanizmalarının etkin çalışmasını

sağlamalıyız. Bu konuda da sadece kendimizi düşünen değil bütün insanlığı düşünen bir yaklaşıma sahip olmalıyız. Bu nedenle, her fırsatta dile getirdiğimiz "Dünya Beşten Büyüktür" tespitini, iklim değişikliği konusunda da tekrar ediyoruz. Bu noktada da adil olmak zorundayız. Tabiata, havamıza, suyumuzla, toprağımıza, yeryüzüne kim daha çok zararı veriyorsa, kim doğal kaynakları vahşice sömürdüyse, iklim değişikliği ile mücadeleye en büyük katkıyı onlar yapmalıdır. Kimsenin "ben güçlüyüm, bunun faturasını ödemem" deme lüksü yoktur.

Türkiye olarak BM Kürsüsünde Paris İklim Anlaşması'na ilişkin onay sürecini başlatacağımızı duyurduk. Bu konuda kararlıyız. Paris İklim Anlaşması'nı, ulusal katkı beyanımız çerçevesinde Ekim'de Meclisimizin onayına sunacağız. Glasgow'da yapılacak Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansı'ndan önce, "karbon nötr" hedefli anlaşmanın onay aşamasını tamamlamayı planlıyoruz. Yatırım, üretim, istihdam politikalarımızda köklü değişikliğe yol açacak bu süreci, 2053 vizyonumuzun ana unsurlarından biri olarak kabul ediyoruz.

Böylece Türkiye olarak üzerimize düşen sorumluluğu yerine getirmiş olacağız ve iklim değişikliği ile mücadele konusunu politika önceliklerimizden biri haline getireceğiz. Sadece küresel mücadele odaklı değil, vatandaşlarımızı, ülkemizi iklim değişikliği bağlamında ortaya çıkabilecek risk ve tehditlerden korumak için hazırladığımız yol haritasını adım adım uygulayacağız. Geleceğimiz, güvenliğimiz ve gelecek nesillerimiz için bunu yapmak zorundayız. Hedefimiz, iklim değişikliği konusunda farkındalığı yüksek, sorumluluk sahibi bir milli bilinç oluşturmak ve bütün kurumlarıyla buna ayak uyduracak stratejik bir yapılanmaya devletimizi kavuşturmak. Bu eko-sistemi kurduğumuz zaman çok daha etkin bir mücadele ederek bu konudaki küresel mücadeleye daha iyi bir katkı sunabiliriz.

Türkiye olarak BM Kürsüsünde Paris İklim Anlaşması'na ilişkin onay sürecini başlatacağımızı duyurduk. Bu konuda kararlıyız. Paris İklim Anlaşması'nı, ulusal katkı beyanımız çerçevesinde Ekim'de Meclisimizin onayına sunacağız. Yatırım, üretim, istihdam politikalarımızda köklü değişikliğe yol açacak bu süreci, 2053 vizyonumuzun ana unsurlarından biri olarak kabul ediyoruz.